

ЕЛИН ПЕЛИН

ЧЕРНИ РОЗИ

chitanka.info

АНЕМИЧНАТА КНИГА

Когато и да мина покрай книжарницата, не мога да не забележа как тъжно ме гледа от прозорците една книжка с тънки жълти корици, които от ден на ден все повече и повече побледняват, сякаш някой червей гризе сърцето и.

Спирал се понякога и дълго гледам нейното анемично лице, по което не личат вече ни букви, ни име, и скръб пълни душата ми.

Бедната книжка!

Често се питам, умряла ли е, или умира. Какво се крие под тия бледи, безжизнени, безименни корици? Дали тъгата и радостта на млад незнаен поет? Дали печалната история на някой отдавна преживян живот? Дали тънка философска усмивка лукаво и примамливо се е скрила между тия увехнали страници, или някоя велика идея скромничи там?

Около тая печална книжка надменно лежат дебели томове, спокойни и бездушни като някакви дебели жени. Чета: „Буквата Ъ като най-силен аргумент на нашите патриотически искания“ от професор еди-кой си. Спокоен дебел том. А пък този „Ъ“ в заглавието тъй надменно, гордо и наежено гледа, сякаш иска да се търколи въз тебе и да рече „бау“ — да те подплаши.

По-нататък тежко лежи друг по-дебел том с научното заглавие: „Как да правим петmez от тикви“ — реферат, четен два пъти в икономическото и в природоизпитателното дружество, от някакъв си доктор по медицината. Книга солидна, здрава и с благороден характер.

До нея спокойно и непробудно спят изданията на Книжовното дружество и сънуват нови хонорари. Отстрани висят като откъснати уши юбилейните сборници, издадени в чест на толкова заслужили хора, и си пъчат гърдите за ордени.

Гледам всички тия самосъзнателни книги и книжлета и сърцето ми се свива от жал за тая бедна анемична книга, останала почти без име, забравена и отринтната.

— Защо си толкоз тъжна и толкоз бледна, малка книжке? —
запитах я веднаж с участие.

Тя заклати печално безкръвните си листа и сякаш заплака. После горестно ми заразправя своите болки.

— Ах, господине, добри, съчувствени господине! Как мъчително се мре и как тежко се живее, когато в жилите не тече топла и възродителна кръв! Нека не ти е обидно, ако си писател, но тия хора, вярвайте бога, са безпощадни убийци. Те с най-голямо страдание влагат на нашите страници ония ужасни микроби от насилини идеи, от глупости, от хвърчащи и неразбираеми мисли, които убиват нас и приспиват всякой, който се наеме да ни чете.

Разтвори ме, та виж какви ужаси лежат в моята душа. Един поет, за да ме опетни, не е спал цели нощи.

Когато стъпих в печатницата, аз бях чиста бяла хартия, невинна и мечтателна. То беше радост неизказаната, защото идех с надежда да поема в себе си живот от една трептяща душа, осветена от слънцето на ума, стоплена от огъня на чувствата, дъхаща сила и живот, да заговоря с очарователни думи на света за тая сила и тоя живот. Ах, мечтаех аз по тоя начин да повикам на живот поне за минутка отрудените хорски души, за минутка поне да ги стопля и ободря! О, да знаеш как треперех от желание да бъда хубава и любима, та хорските сърца да ме държат до себе си... Защото, видиш ли тия томове и брошуруки около мен, те са страшно студени и страшно коравосърдечни.

Когато ме натиснаха на пресата, за да попия това, което е в мене, аз паднах в несвяст и когато излязох, бях вече отчаяна, останах без сила и се поболях. Ето виж, цяла книга съм, но хората не ме обичат, не се възхищават от мене, не плачат и не се смеят над моите страници.

Тия чудовищни книги, които са натрупани около мене, изглежда да са по-доволни и по-честити. И как надменно се държат.

Понякога, когато ги хване безсъница, те се обръщат към мене и ме дразнят ужасно. Всичките, даже и най-глупавите от тях, знайт да критикуват и да видиш как нахално се държат!

Тяхната постъпка още повече трови моя живот. Аз не мога да се боря с тях, защото съм слаба. Само мълча, въздишам и бера душа. Как? Нима мога да се хваля и гордея със стиховете, които лежат в мене? Те са толкова надути, толкова измислени и безчувствени! Всеки от тях се

мъчи да каже колкото може по-голяма и по-странна мисъл, пък то такава сухост и еднообразие излиза, че аз умирам от срам!

Ето сега, когато ви се оплаквам, дебелите глупави томове наоколо ме подиграват и си шепнат като всяко:

— Вижте, вижте нашата поезия, пак иска да се похвали.

Нашата поезия?

Драги господине, познавате ли ме? Наистина ли аз съм това?

И тая анемична, жалка и бедна книжка затрепера нервно със своите бледни листа и заплака.

БЕЗПОЛЕЗНА ЧЕШМА

Като скитах по лов из тъмните дълбочини на една букова гора, дето нямаше никакви пътеки, дето човешки крак едва ли е стъпвал някога, в средата на най-скритото място намерих чешма.

Тя бе направена от хубав дялан камък. Водата изтичаше из медна тръба на голяма струя, пълнеше кръгло каменно корито и живо шумеше. На малко пезулче стоеше дървено тасче.

Кой е правил тая чешма с такава грижа и за кого я е правил тук, дето човек няма да мине никога?

Навярно някой любител на природата, някой приятел на самодивите, на самотата. Някой съзарцател, някоя влюбена чиста душа, някой поет.

Да, някой поет трябва да е направил тая хубава чешма сред непроходимата букова гора.

Поет само може да направи хубаво и безполезно нещо.

БЕЗРАДОСТНИ

Денят беше хубав, слънцето като че нарочно искаше да стопли есенния ден, да позарадва хората. Но то зайде рано и студът, който го дебнеше от планините, се спусна внезапно над града. Леката вечерна дрезгавина се смръзна от острото дихание на тънък вятър, който изскочи като хайдутин от околните планини.

От върха на едно строяще се грамадно здание сред града слезе работник, който тури завършека на последния комин. Той се спусна бавно-бавно по стълбите на грамадното скеле, в лабиринт от дъски и греди, и се намери долу. Там го причака жена му, още млада остаряла, в сива груба дреха. Тя също се връщаше някъде от работа. Те не си казаха нищо. Той наметна старото си палтенце, отиде за малко в дъщчената кантора на предприемача, дето влизаха и излизаха и други работници, върна се скоро и двамата заедно си тръгнаха бавно.

Стана доста студено. Те вървяха мълчаливо, с мушнати в пазухи ръце, нагазиха в един от крайните квартали и закривиха нататък измръсните улички.

Работникът вървеше и му се струваше, че се още се спускаше надолу по страшната стълба на скелето.

Там някъде е тяхната бедна, потъмняла, схлупена къщичка. На прага стоят три-четири бледи деца и нетърпеливо поглеждат към завоя на уличката. Те не чакат ни ласки, ни подаръци. Но те чувствуват нужда да видят добрите очи на своята сбабичасана майка, смръщеното лице на татко си — покровител.

Там няма да светне жив огън в печката и неговата весела светлина няма да заиграе по стените. Рано е още за печка. Вечерята ще бъде сух хлебец, сирене, пиперки, лук. Всички ядат сладко, бавно, с уважение към залъка.

И бащата, и майката работят. Те изкарват доста. Но не смеят да харчат. Те треперят. Те са наплашени от живота. Той всяка година е бил страшен за тях.

И пред неизвестното, което утре ще дойде и което никога не им се вижда да е добро, техните подплащени души са изгубили всяка радост.

ВЪПРОСИ

Обичам животните и зная, че техния и моя живот са частица от една и съща неизвестна сляпа сила. Обичам да ги наблюдавам и изучавам. Интересно е да вникнеш в техния живот и да разбереш техните особености, техните навици, техните инстинкти. Колкото повече ги изучаваш, толкова повече разбираш, че няма разлика освен външна, между тях и човека.

Любовната песен на птиците, полета на орела, грацията на сърната, живота на мъничките насекоми, изгубени из тревата, окраските, с които тъй щедро и тъй разумно е боядисала природата всички, удивляват нашата мисъл и карат душата да изтръпва пред неизвестната сила на живота, толко хармонична, толко целесъобразна, толко вдъхновена.

Лишени от предразсъдъците, които сковават човешката мисъл и човешката воля, тия твари, над които човек се поставя така високо, заслужават уважение и обич.

Тяхната любов е чиста и свободна, това е тяхната велика религия. Техният бог е всякога в тях, с тях и при тях. Те не го менят, не го свалят и не го качват.

При все това аз съм ловец. Ходя с пушка и куче по полето и гората, стрелям и убивам.

Често са ме питали не ми ли е жал за бедните, беззащитни животни.

Справедливо ли е? Морално ли е? Човечно ли е?

Странно наистина. Аз съм убивал глухар в момента на неговия любовен екстаз. Разстрастен той тичаше към женската с протегната шия, с полуотворена човка. Досега още виждам неговото влюбено лице, очите му. Струва ми се даже, че той бе озарен от някаква странна, хубава усмивка. При все това аз го убих.

Аз стрелям на дивите патици, на яребиците, на малките пъдпъдици. Те падат мъртви, покосени от сачмите, като малки

парцалчета, или ги хващам ранени. Тогава виждам в очите им предсмъртния ужас или тихото безпомощно примирение пред съдбата.

И за миг мене ми става жално. За миг.

Справедливо ли е? Морално ли е? Човечно ли е? Защо чувството на жалост не спре ръката ми?

Всички тия въпроси стоят неразрешени, мъчни. Колкото и да ги отбягвам, те се налагат.

Само аз ли, който убивам тия животни, съм виновен, или и вие, които, ядейки с удоволствие опечения дивеч, mi говорите за моята жестокост така укорно и с такова тънко чувство на състрадание?

И вас, и мене ни оправдава само това, че там, в тайните на нашата душа, между необяснимите морални закони, които ни движат, лежи у всички ни и зверското.

ЕДНА КРАВА

Една крава, идейки от Слатина или Горубляне, минаваше край царския дворец.

Тя видя пред голямата желязна порта струпан много народ. Това я уплаши. Тя поиска да побегне, но остана. Може би тя не знаеше улиците, може би не можеше да ходи по паважа, защото беше съвършено боса.

А може би в нейния тайнствен мозък се породи онова същото любопитство, което беше спряло и струпало хората там.

Какво ставаше в нейната мълчалива душа?

Тя се спря, проточи мършавата си шия, повдигна незлобивата си глава над цилиндри, дамски шапки и погледна.

Тогава в нейните големи бадемовидни очи, красиви и пълни с желания и скръб като на млада вдовица, аз видях не тъпото, плоското и безлично човешко любопитство, което се подаваше из очите на струпалите се там хора. Не, в очите на това животно светеше едно умиление и едно желание, едно възхищение и един привет, едно добро сърце самичко и скромно.

Тя се обърна и ме погледна, усетила може би моето внимание и съчувствие, после по-високо повдигна главата си и почна да гледа със същия добър възторг през голямата желязна порта.

Кого гледаше това тайнствено животно, попаднало така случайно между хората? На що се радваше? От що се възхищаваше?

Царят ли видя и взе някое случайно негово кимване за поздрав към нея?

Аз я погладих дружески по челото. Кравата ме погледна, като че ми каза нещо, и пак устреми красивите си очи там нейде зад желязната порта.

Тогава аз разбрах, че това нещастно некултурно животно не се възхищаваше с възхищението на публиката...

Не!

Тая милоока крава се радваше на разкошната зелена тревица в двора.

ЗАБРАВЕНА ПЕСЕН

Аз знаех една песен.

Трябва да е било много отдавна, още в детинството ми, защото не помня вече нито мелодията, нито думите. Сърцето ми се топи от спомена и копнене да долови и да се изпълни отново с тая сладка пролетна мелодия и тия пълни с тайнственост думи на моята песен, но не може.

И всеки път, когато изляза на полето, видя неговия пролетен празник, срещна взора на срамежливите теменуги, чуя над главата си песента на чучулигата, усетя младата милувка на вятъра, който закача зелените листа и танцува по поляните като момиче: всеки път, когато видя пръснати по черните угари, наведени над ралото бедните деца на майката земя и погледна тоя безкраен пейзаж от селца, пътища и речища, огрян от небесната усмивка — тогава в душата ми се наливат вълни от сладкото томление, от тържеството и надеждата, с които ме изпълваше някогаш моята малка песен. Моята забравена песен!

Есени, когато тежки мъгли легнат на небосклона, когато оgnени и златни рани нашарят гората, когато птичките бягат, когато цветята мрат и тревата более, колко мъчно ми е тогава за моята забравена песен!

Каква беше тя? За моето детинство ли разправяше, моето малко селце ли рисуваше? Или то беше песента на бързата рекичка, при която си играех? Или това не било песен, а само тъй ми се струва? Може би това е мъничката другарка на детските ми игри, която сега тихо почива в своето малко гробче! Може би това е нежната майчина милувка, топлата майчина сълза!

Съществуваше ли тя, пял ли съм те, моя малка, melodична, тайнствена песен, или това са били блажените сънища на едно мечтателно и болно дете?

Плаче ми се за тебе, моя забравена песен!

Дали ще си припомня някога думите ти, дали ще чуя пак твоята нежна полска мелодия?

Тогава, когато, уморен от живота, легна да си почина в гроба, освободен от хилядите предразсъдъци, които правят живота мъчен, от хилядите условности, които го правят суeten, когато над мене се зазеленее тревица и цъфне саморасла шипка, когато забравя всичко и моят ум престане да търси истината и да се тревожи от лъжата за добро и зло — тогава, в тая гробна тишина, аз вярвам, ще чуя тебе, моя сладка забравена песен, и под твоята тиха мелодия, и под твоите тайнствени и мили думи ще спя, ще спя тихо като на майчини си скути.

ИМАНЯРИ

По нашите краища, в една местност мистериозна по минало, търсеха имане десетина страшни хора. Как бяха се събрали те от различни краища на България? Всичките бяха хора възрастни, живели, създали домашно огнище.

Ето вече трета година как те се събират всяко лято и работят тук по няколко месеца непрекъснато.

Веднаж отидох да ги видя. Беше вечерно време. Валеше ситет дъжд. Те седяха около огъня в една малка пещера, уморени и мълчаливи. Едни лежеха до огъня, други, подпрени до каменните стени, унесено мислеха.

Най-старият, дядо Коста, седеше с кръстосани крака до самия огън и пушеше къса луличка. В сивите му очи подскачаха отражения от пламъка, сухото му мечтателно лице бе озарено от блажени мисли.

Той разправяше с охота за баснословното богатство, скрито в земята. Той не се съмняваше, че ще го намери. Много признания говорят, че той е близо до него. Части от стена, парчета от съдове, от непознати животни, кости и следи от вкаменени човешки стъпки — всичко това показва, че богатството е тута.

Само трябва да се мълчи и да се работи. Ударите от копалото кънтят — това значи, че е близо празнината, дето лежи богатството, дето е краят на бедността, дето почва щастието.

Попитах го откъде научи за това богатство.

Той устреми очите си в огъня, помисли и отговори като магесник:

— Знам!

И по лицата на другарите му, които при моя въпрос бяха се втренчили в стареца да чуят за стотни път отговора му, мина една усмивка, светеща от надежди, от вяра в неизвестното щастие.

— Ами утре ако намерите това богатство, тия седемдесет биволски кожи, пълни със злато, какво ще правите, какво ще стане с вас?

Никой не отговори право на тоя въпрос. Те се впуснаха един през друг да разправят чудните и примамливи легенди за скритото богатство и това ги увличаше, и те не знаеха граница между истината и измамата, между разума и фантазията.

Късно през нощта ги оставих щастливи, възбудени от желания, и ми се стори, че над главата на всекиго от тях гореше синият пламък на духа божи...

Ще бъдат ли щастливи така тия хора, когато утре намерят богатството и изгубят прекрасната и опоителна измама?

КОШМАР

Адско слънце пече над широкото поле. Там морни работници, пръснати из златните ниви, усилено жънат. Кървав пот капе от челата им и прави червени дири по бодливото стърнище. Нейде екват дружни момински гласове и над полето, като тих ек от медни звънци, се залюлява тъжна песен, тъй тъжна, че ти се струва да е надгробен припев.

Из пътя между нивите бавно отива към гробищата малко, бедно погребално шествие. Пред него върви шишкав поп и пее провлечено, монотонно и безучастно с дрезгавия си глас. След него четирима боси и гологлави селяци, със сърпове, закачени на пояс, носят ковчега с мъртвеца. Две крачки след тях върви самичка млада, изпита, но красива мома, с големи насълзени очи, съсипана от скръб, цяла облечена в черни дрехи.

И никой друг.

Шествието върви бавно. Попът все тъй безучастно и монотонно пее тъжна погребална песен. Босите крака на носачите ровят дребния пясък из пътя и вдигат облак от златен прах.

Песните в порето замъркват.

Жътварите около пътя прекъсват работата си, изправят се, кръстят се и дълго и тъжно гледат печалното шествие.

— Кой е починал, братя? — питам аз.

— Ти, ти, учителю!

Студени тръпки побиват тялото ми.

— А коя е тая нажалена мома, която ме придружава с плач?

— Твоята несreta, учителю...

Едничка тя — моята несreta — ме придружаваше до гроба.

КУКУМЯВКА

На народните учители

Благо пролетно слънце пече над село. Всичко живо се е размърдало. В разградения училищен двор, обраснал с бурен и коприва, играят моите немирни ученици. Училището е накривило комин, като ергенин шапката си, и самодоволно се е припекло на слънцето. По тревясалите керемиди на покрива му една селска коза богообразливо си пасе.

Да ти е мило и драго да гледаш...

Но ето че от незнайно място върху кривия училищен комин кацна и се обади зловеща кукумявка.

— Проклятие!

— Кукумяу! Ку-ку-мя-у!

— Кажи, зловеща птици нощна, мракът ли те изпрати всред бял ден, злини да ми прокобиш? — извиках възмутен.

— Кукумяу!

— Запустение на бедното училище ли, или моето нещастие вешаеш?

— Кукумяу!

— Мрачна птици, със зелени, пъклени очи! Що искаш да кажеш?

На народната просвета ли се подсмиваш, или на мене, що си заложих младините да гния тук?

— Кукумяу!

Проклета да си ти, кажи, защо си пратена тук? Печална новина ли да ми обадиш, че бъднина ме не чака никаква и че тук, в праха училищен, ще мра полека-лека, забравен, изоставен?

— Кукумяу!

— Иди си, проклета птици на мрака!

Тя шумно отлетя и ме изгледа презрително със зелените си очи.

— Къде отиваш ти, любителко на тъмнината? — викнах след нея. — нима ще обиколиш моите братя по борба, по идея и по страдания, все таз зловеща песен да им пееш?

— Кукумяу! — отговори тя.

КУЧЕ

Ловецът остана съвсем сам в малкото подземно чакало до блатото. От няколко дена кучето му бе в града. Днес като изпрати двамата си другари, той им поръча да го вземат и на връщане, след два дена, да го доведат.

Зимната нощ беше страшна и душата на ловеца беше тревожна. Той лежеше по гръб в малкия тъмен гроб, пушеше цигара след цигара и не можеше да заспи. Сред пустото замряло поле, дето сега нямаше никой, той стоеше като къртица под тая малка могила, откъснат от света с дебел пласт земя.

Той мислеше за смъртта и мислите му бяха тъмни, затворени като гробницата, в която лежеше. Те не намираха хоризонт да летят, а пълзяха тежко, бавно, пълнеха малката къртичина и гъмжаха като червеите, които разяждат разложения в гроба труп.

Изведнаж долетя някакъв далечен шум като че ли от дъното на земята. Нещо изпища отвън. Едно от малките, запушени със слама прозорчета се отвори и от там сякаш надникна бледо ужасено лице. Шумът замъркна веднага и бързо пак се повтори. По покрива на подземието връхлетяха тъмни сили. Бясна конница от зли духове притупурка и отмина надалеч.

Ловецът се вцепени. Мислите за смъртта намериха простор и изскочиха от тъмния затвор. Страх изпълни душата му.

Той се повдигна и погледна през отпущеното прозорче. Нищо се не виждаше. Небето и земята се сливаха в хаос от тъмнина и в той хаос невидими сили водеха ужасен бой. По леда на блатото и по замръзналия сняг, който покриваше полето, се плъзгаха с бързина и тънко пищяха ледени куршуми, пращани от халите, които настъпваха от всички страни. Нейде се чуваше сухият плач на дървета, които падаха и се чупеха. Бясната стихия ги хващаше за вършите и ги тътреше гневно по ширинето. Стихийни сили като невидими коне препускаха, подплашени, на всички посоки и студени пламъци изскачаха из ноздрите им.

Ловецът затули добре малките прозорчета, през които с грозно съскане се промъкваха студени въздушни змии, загърна главата си с кожуха, за да не чува разрушението на земята, и се свря неподвижен в малкия тъгъл на гроба.

Но земята тръпнеше и се огъваше. Върху нея падаха огромни късове от разрушените небеса и за душата на човека не оставаше никъде опора. Той ужасен почна да се кръсти и да шепне несвързани думи към отдавна, отдавна забравения бог. Душата му, поломена от ужаса на свръхественото, ту се изправяше в тайнствената светост на молитвата, ту падаше като вейка под тежестта на страха, който превъзмогваше всичките му сили.

Отведнаж на малката маскирана и добре залостена вратичка се чу сподавено скимтене, глух безсилен лай. Остри нокти драснаха силно няколко пъти и някакво тежко еластично тяло се струполи с тежка въздишка.

— Пан, Пан! — извика ловецът, скокна бързо и отвори вратата. Душата му се освободи и освети, сякаш някой запали кандило в нея.

В тъмнината на подземието се прегърнаха куче и човек. Кучето бе уморено. Тялото му гореше. То дишаше тежко и се притискаше до господаря си. То бе сложило главата си на рамото му и цялата му тъмна душа радостно трепереше.

Господарят забрави ужаса на бурята. Близостта, взаимността, за която копнеем в самотата, изпълни изстинатото му от ужаса сърце с топлина. Той милваше бедното уморено животно, говореше му галено и го разбираше.

Животното, което бе видяло в града другарите на господаря си, беше разбрало, че в тази страшна буря той стои тук сам, и надделяло стихията, то бе минало петнадесет километра път да дойде при него. Търкаляно от бурята, замеряно от ледните куршуми, самичко в тъмната пропаст на нощта, то бе дошло при близкия си, който трепереше самичък в тая ужасна самота.

Тайнственият смисъл на целия негов живот бе разрешен в тая минута на срещата и то лежеше щастливо и нямаше сила дори да близне ръката, която го държеше дружески.

ЛЕКИТЕ МОРСКИ ВЪЛНИ

Стоя край морския бряг и гледам вълните. Като млади, играви момичета те летят по безкрайното море и пеят диви и свободни песни.

— Мили, хубави вълни, починете си. Какви са тия вечни игри?

Вълните плискат по брега, смеят се и думат:

— Какво трябва на вас — поетите, — та вечно ни питате къде летим, защо се бием в бреговете, защо шумим, защо играем като безумни? Ние сме свободни, весели вълни, нам никакви закони не тежат, бездната е наша майка и любовта е наша цел. Прегръщаме скалите, целуваме бреговете и умираме щастливи.

Нам никакви закони не тежат.

Да живее свободата!

Летят леките вълни, летят по базкрайното море като млади, играви момичета и пеят диви и свободни песни.

ЛЮБОВ

Защо замълкнаха живите играви звуци на хармониката, които всяка вечер пълнеха нашата малка отдалечена уличка?

Къде е младият железар, който цял ден поправяше примуси, чешми, колички, пушки и всякакви пружини? Трябва да е заминал някъде.

И колко глуха е сега улицата без неговата хармоника. Пролетните вечери са се тъй хубави, липите миришат, звездите са толкова чисти. Но пред малките пътни вратички няма хора. Хубавата словослагателка не се разхожда по тротоара подръка с малкото си сестриче. Младоженците от крайната къща не се навеждат на прозореца, притиснати един до друг, като гъльби пред гнездото си. Даже вечният стражар, който обичаше слугинята на съседите, изчезна.

А как беше хубаво по-напред! Падне вечер, градът стихне и откъм малката ковачница в ъгъла на тая бедна улица се понесат веселите звуци на хармониката. И ето че тъмнината омеква и става ласкова. Пространствата между малките къщи изчезват и една задушевност ги приближава. По тротоарите минават момичета, сякаш обкръжени от сияние, чува се смях, въздишки, затанцува желания...

Защо замълкнаха сега живите звуци на хармониката и тъй глуха, тъй мъртва стала нашата малка улица?

Отидох в ковачницата да видя там ли е младият свирец. Тя бе затворена. Прозорецът не светеше. Вътре лежаха заспали разхвърляните сечива.

Отбих се в кръчмата. Железарят седеше самичък на една маса. Беше пийнал — пушеше и мислеше. Не беше весел.

— Майсторе, къде ти е хармониката? Защо вече не свириш?

Той ме погледна, мълча дълго, после махна с ръка, измести краката си и каза глухо и отдалечно:

— Любов!

Разбрах го и не исках да го разпитвам повече.

ЛЯТНА БУРЯ

Преди малко над града премина буря. Черни облаци, малки, големи, развълнувани и разпокъсани, с грозна замисъл прииждаха от всички страни на застрашителен съвет. Плачевно шумяха и се огъваха дърветата под разюзданата стихия. Хората бягаха по улиците и се криеха. Две врани от съседния покрив, смутени и уплашени, търсеха подслон под комините. Сгъстиха се облаците. Стъмни се. Засвятка. Затрещяха небесата.

С фучене и гняв халата замина надалече.

Преди малко.

Сега небето е чисто, спокойно и дълбоко, осветено от широката усмивка на залязыващото слънце. В ясния му лазур се къпе свободно един бял гъльб. В дълбочините му кърши смелата си черта Витоша, свежа, девствена и хубава, потънала в мечти. Всичко е спокойно. Като че ли нищо не се е случило.

Но все пак стихията е оставила малко от своята игра и сила във всяка душа. Дърветата се изправят ободрени и листата им са пресни и лъщящи. Навсякъде се отварят прозорци, хората наизлязоха по улиците оживени. Те стъпват по-твърдо и вдигат поглед към небето, което отдавна не са поглеждали.

ЛЯТО

Свърши се празникът на цветята, на очакванията и надеждите. Коса мина по ливадите, миризливата детелина лежи мъртва и адско слънце немилостиво я суши. Плещивите петна по Балкана посивяха, горите глъхнат омърлушени. Кукувицата мълчаливо се вайка из тях и нерадостните ѝ мисли пълнят усите. Злорадо кряска сойката, подсмива се и вика:

— Ха, видяхте ли!

Над полето трепери мараня като в пещ. Тежка задуха и ленива тишина цари навред. По нивите се виждат работници, накацали като странни едри птици. Те работят мълчаливо и отдалече изглеждат неподвижни, сковани на мястото си от горещина.

През сред полето се простира широко, бяло, нажежено шосе. То е безлюдно. Старите върби, които се редят от двете му страни, са посивели от прах, заждадели за влага, омърлушени и унили като войници, връщайки се от тежък поход. Там се издига отведенаж тънка, висока вихрушка, прилична на жена с дете на ръце, сви се бързо и бавно-бавно изчезна из нивите.

Задухата натежа. Някъде из нивите избухна като пламък висок, дружен момински смях и мълкна.

Къде си весела, цъфтяща, усмихната пролет? Твоите изобилни надежди растяха в душите заедно с първата трева и небето ги поливаше с вяра! Къде е жаждата за обновление, с която първото дихание на пролетта бе изпълнило света! Сбъднаха ли се малките и големи въжделения на хиляди влюбени сърца, които чакаха нощите и славеите на май? Що стана с искрите, които пролетта запали, що стана с подарените цветя, с венците, с аромата на розите? Къде са малките птиченца, които се измътиха в скритите гнезда. Родителите им не дружат вече, хвъркат самички и не се търсят.

Задуха. Никой нищо не чака за душата си. Пресита. Зреят, презряват плодовете, окапват и угниват.

Утре ще духне есента — студена, въздържана, разумна, посрещана без възторзи. Защото лятото ги изгори всичките.

МАЛКА ПОВЕСТ

Вървя по улиците на един малък градец под Стара планина. Горещ летен ден. Пустота и леност. Улиците са почти безлюдни. Реката шуми, пени се и се бълска по едрите обли камъни, които пълнят коритото ѝ. Деца играят по пепелищата. Зад белите пердeta на малките прозорчета се мяркат глави на млади любопитни момичета.

Отведнаж кучето ми се спря и се отдръпна предпазливо в краката ми. Пред разкъртените каменни стъпала, до една разбита пътна врата пропълзя змия и се скри в бурена.

Погледнах в двора, пред чиято порта се въдеха змии. Печална гледка. Тревясала пътека водеше към малка едноетажна къща, в дъното на тоя двор. На слепите прозорци висяха, като пречупени криле, стари разбити капаци. Стени с опадали лепежки, почупени керемиди, слушен покрив. Отстрани умряла навеки каменна чешма. До нея остатъци от пейка, паднали на земята като ребра от умряло добиче. Навсякъде бучениш, тръне и бурени. До къщата голямо ябълчево дърво, изядено от гъсеници, останало съвсем без листа. Шипки, широко разклонени, преплетени от къпини. Печална гледка.

Тук никога е цъфтял живот. Надежди и мечти са вложени в основите на тая къща. От прозорците ѝ е гледала хубава жена и малки деца са тичали по пътеката.

Кой ще разправи повестта на тая къща? Къде е душата на това огнище, струята на тая чешма? Какво е станало с хората, които са мечтали тук, със сърцата, които са се любили?

Една стара жена се приближи до мене, погледна ме и каза:

— Синко, жена е запустила тая къща. Любовна работа.

И тя кривна в уличката.

МЪРТВОТО ПОЛЕ

Обичам полето, тая широка, просторна равнина, заградена от кръглата линия на хоризонта. Много пъти съм го описвал и много пъти съм го наблюдавал и кръстосвал, и всяко съм намирал в него нещо хубаво, нещо особено ласкаво.

Вчера за пръв път то не ми хареса. По извехтялата трева, през която се чернееше земята, лежаха тук-таме ледени струпци. Влажна мъгла падаше над него, като злокачествено изпарение. Някъде се виждаше развалена колиба. Черна голяма птица хвърчеше ниско, бавно и самотно. Тя не приличаше на живо същество, а на някаква малка желязна машинка, която изstudяваше още повече въздуха. При една воденица двама селяни сечаха голяма върба и това напомняше клиника, дето режат човешки тела.

Навсякъде беше грозно, невесело и студено. Полето беше мъртво.

НЕИЗВЕСТНОТО

Възседнал на кон, пътуващ самичък нощно време през гората. Мрак пълни всичко наоколо. Гората спи широко разклонена, богато разлистена. Над пътя ти се сплитат сънливи букови вейки, от които лъха свежа хладина. От време на време ти зърваш през тоя свод късче от ясното нежно небе, обсипано със звезди.

Колкото по-навътре отиваш, толкова повече тоя свод става по-тъмен и твоят поглед почва да се губи в една пропаст от непрогледна тъмнина.

Конят върви предпазливо по неравния коларски път. Ушите му стоят нащрек. Отведенаж той се спира и пърха с ноздри. Ти го удряш с крака по корема, но той не иска да върви. Тогава му казваш нещо приятелско, добро, помилваш го по гривата и той тръгва.

В мрака се мержелеят белите стволи на някои брези или прогнили пънове, или оголелите скелети на паднали буки. Там някъде светят две фосфорни очи, които не мигат.

Отведенаж някакъв рязък, странен, болезнен вик пронизва тишината. Душата ти настръхва и се свива. Изглавата ти изчезват всички мисли. Тайнственият живот на нощта те изпълва и завладява. Ти не си вече човек от реалния свят. Някаква странна хипноза покорява твоето съзнание.

Насред пътя там пред тебе се изправя печална дрипава бабичка с дете на гърдите. Тя протяга ръка за милостиня. Нейното мълчание и нейната неподвижност ужасяват. Конят се спира, пръхти и тръгва... Навътре в гората един разярен сфинкс е стъпил върху главата на една малка сребърна змия с фосфорни очи. По-нататък на една грамадна суха бука виси обесен човек. Пред него танцува жена, облечена в бяло. На една полянка един момък се бие в гърдите и плаче.

Душата тръпне плаха, свита, препълнена със страх, както нощта е препълнена с тишина. Искаш да пееш. Гласът ти прозвучава неуверен, чужд. Ехото не отговаря. Подсвирваш за кураж, но тия

чудовищни сенки в мрака тръгват към тебе и ти замлъкваш. Затваряш очи. Страхът в душата ти пада в тъмница и почва да се надува.

Разумът не слуша. Връзките със света, с миналото и сегашното се скъсват.

Ти си буден, не спиш, не си взел нищо упоително, но кажи ми, какво става с тебе, с клетките ти, които правят твоето тяло, твоя мозък, с цялата твоя сложна машина от кръв и месо? Кои тайнствени сили се явяват и как действуват, за да нарушат нормалния живот на твоето физическо и душевно същество?

ОРИСНИЦИ

Тъмна е нощта, унило вятърът пищи и бие с жълти листа по прозореца. В полето куче вие зловещо. Глас някой стене в нощта. Старата върба плачевно скърча в двора.

Вратата на стаята ми полека се отвори. Влязоха една по една две беззъби, грозни баби, а след тях — младо хубаво момиче с венец от увехнали полски цветя. И трите бяха облечени в дълги бели ризи. Влязоха и седнаха зад вратата една до друга.

— Ние сме орисниците — каза едната.

— Какво търсите тук? — рекох им аз. — Нима, когато съм роден, вие не сте прокобили над люлката съдбата ми? Вие, зли жени!

Бабите злорадо се засмяха. Момичето огорчено наведе очите си.

— Синко, не сърди се — започна другата. — Всичката ти злочестина е прокобена от това младо момиче, което върви с нас. То се смили над тебе и съзна, че е постъпило жестоко...

— Значи, тя иде да иска извинение?

— Не, тя ти носи утешение.

Младото момиче стана смутено и развълнувано.

— Ние дойдохме при теб — рече то, — за да ти кажа тия думи: страданието възвишиava духа.

Трите орисници излязоха тихо, както бяха влезли.

— Утешавайте другого с тия приказки — извиках възмутен след тях. — Аз познавам добре страданието. То вдига високо духа, като го тегли с въже за шията!

Глас някой отново простена в нощта.

ОРЛОВОТО ПЕРО

Бях дете. Като тичах веднъж по ливадите, намерих едно орлово перо. Голямо, хубаво орлово перо. Кой беше по-честит от мене? Аз го вдигнах високо в ръце и тичах с всичка сила. Струваше ми се, че летя с лекотата на орела.

Станах юноша. Тогава накичих шапката си с това орлово перо и залюбих най-хубавото момиче на света. Кой тогава беше по-честит от мене?

Беден бях, нямах нищо друго освен това орлово перо. И моето любимо момиче ме остави. Бяха й казали, че на света не може да се живее хубаво само с едно орлово перо. Нейната добра женска душа разбра лесно това.

Никой не беше по-злочест от мене.

Аз скрих орловото перо и сърце ми не даваше да го нося вече. В душата ми се засели тъга и с нищо не можах да я разпъдя. Оттогава почнах да виждам, че всички хора страдат като мене и повече от мене.

Зашо животът е толкова невесел?

Извадих отново аз орловото перо, но не бях вече нито дете да си играя с него, нито юноша да се накича. Тогава го подострих тънко и си направих от него писалка.

И поисках да напиша нещо весело, но то излезе тъжно.

ПОГЛЕДИ

Ако да бях поет, аз бих написал много стихове. И няма да възпявам нито небето, нито полето, нито пролетта, нито есента, не бих рисувал никакви картини на утрото и вечерта, на горите и планините. Аз бих написал малки хубави весели песни, безгрижни, наивни, глупави даже — бих написал песни на младостта, най-хубавото нещо, което човек не знае кога притежава, но знае кого губи.

Тия стихове бих издал в малка хубава книжка, подвързана в бяла кожа, и бих я нарекъл „Погледи“, в чест на очите, които никога не лъжат и в лазура на които ние се виждаме един друг; в чест на ония погледи, разменявани често — случайно или нарочно — с някое младо момиче.

ПРИКАЗКА

В самотна земя, в самотна гора, на самотното дърво, в самотни клони, самотна птица самотно мълчи.

В таз мрачна гора под мрачно небе таз мрачна птица мрачно поглежда и мрачно мисли.

И черно мълчи таз черна птица с черни кила и черни очи.

Самотен вятър в самотна гора самотно пее в самотни клони самотна песен.

Странно се вслушва таз странна птица в странното ехо и странно писне, и странно мълкне.

Самотна земя! Самотна гора! Самотно дърво! Самотна птица!
Самотен вятър! Самотна песен! Самотна тъга!

Коя е тази, каква е тази, отде е тази тъжовна птица с черни крила и черни очи?

Таз черна птица била е бяла и е живяла на волна воля в щастлива земя, в щастлива гора.

Любовна радост — тя се зовяла.

Любовна тъга — сега е тя.

РОЗИ

Има рози благоуханни. Тяхната нежна краска прилича на онай фантастична краска, с която усмивката на слънцето багри малките пушести облачета, които вечер го изпращат отдалече.

* * *

Има рози червени. Те напомнят цвета на жива рана и всяко тяхно цветолистче прилича на кърваво петно.

Това са огнените рози на страстита.

* * *

Има рози жълти, жълти като пламъка на восъчна свещ, като лицето на есента. Това са тъжните рози на раздялата, розите на примирението със съдбата.

Поздравете мълком тия благородни рози, когато ги видите да красят гърдите на някого.

* * *

Има рози бели, бели като луната, когато сутрин слънцето я заварва още на небето и погледите им се срещат.

Това е розата на мълчаливата и безнадеждна любов, на копнежа и на тъжните самотни мечти.

* * *

Има рози черни, те са рози вечни, защото никога не процъфтяват.
Шиповете им са остри и цветолистчетата големи и къдрави.

Тия странни рози растат в човешките души.
Това са черните рози на тъгата.

САМОТНИ ДЪРВЕТА

Прищевките на необуздания вятър донесоха от далечни гори две малки семенца и ги хвърлиха безсмислено далече едно от друго сред широкото поле. Дъждът ги намокри, земята ги зарови и затопли и от тях сред полето поникнаха две дървета. Две дървета, далече едно от друго.

Отначало те бяха малки, но безсмисленото време ги изтегли високо над земята и те можаха да погледнат по-надалеко.

И те се видяха.

Полето беше широко и до края на неговата зелена равнина не се виждаше никакво друго дърво. Само тия двете, отдалечени едно от друго, стояха сред него усамотено, кръстно разклонени като странни знакове, оставени за мярка на пустотата.

Те се гледаха отдалече и тъгуваха едно за друго и копнееха едно за друго. А пролет, когато ги стопляше жизнената сила, заедно със соковете, които плъзваха по телата им, в тях оживяваше и тъгата по вечните родни гори, от които бяха откъснати завинаги.

Те клатеха клоните си едно срещу друго и си даваха мълчаливи знакове. И радостно тръпнеха, когато една и съща птица, като една и съща мисъл, кацваше от едното на другото.

Когато излизаше буря, те се мятаха разтревожено, чупеха клоните си, фучеха, сякаш искаха да се изтъргнат от земята, да полетят едно към друго и в прегръдките си да намерят спасение.

Когато ги разделяше нощния мрак, те, изгубени едно от друго, заболяваха от скръб, гледаха молитвено към небето и чакаха да им прати по-скоро светлината на деня, за да могат отново да се видят.

Когато ловец или работник сядаше да си почине под сянката на едно от тях, то зашумяващо печално и тъжно почваше да разправя колко е мъчно да се живее самотно. Колко са бавни, тежки и безплодно изгубени часовете без близост! Как умират без съчувствие копнежите, как гаснат без надежда желанията! Колко е страшна любовта, ненамерила любов, колко е непоносим живота без взаимност...

СИРОМАШИЯТА

Тъмна и страхотна нощ. По небето с бяс и бързина се гонят големи парциални облаци и през черните им дрипи от време на време студено поглежда луната.

Аз се прибирам по една тъмна уличка в края на града. Влажен вятър час по час се спуска като псе върху мен, граби в шепите си жълти листа из малките градинки и ме бие с ожесточение. Стенат глухо под гнева му оголелите тополи отстрани. Той шиба, брули, пищи зловещо, заканително и се продълнва в бездната на мрака.

Зад мен се блъсна от неведома сила стар, гнил вратник и прискърца от болки.

Обърнах се и погледнах през скелета му: запустял двор, в дъното слупен стар дом, натежал към земята, потънал в буренак, бодил и тъмнина. Малка, бяла пътечка пълзеше от вратичката до него.

Чух плач. Сподавен, глух и безнадежден плач.

Кой ли плаче в нощта?

Вятърът бе спрял. Но гнилата вратничка пак се блъсна силно, сякаш се разби. Една невидима и сърдита ръка я отвори...

Оттам излезе сиромашията, дошла по здрач да пренощува.

Тя бягаше уплашена и погнусена от това гнездо на нещастията, рожба на нейното сърце.

Тя бе видяла в голата стая, през изкъртените стени на която пееше вятърът, хубаво като ангел дете, умряло в ръцете на майка си.

Тя бягаше уплашена и негодувавща.

Вятърът с вик се спусна нагоре и подгони сърдито сиромашията, чиито боси стъпки дълго чувах по мократа земя.

СКОРЦИТЕ

Най-после настъпиха по-топли февруарски дни. Слънцето изгрява вече по-рано. Спокойните утрини, напоени с лъчи, са пълни с обещания.

Един приятел, който ми пише от странство, между другото пита: „Дойдоха ли скорците?“

— Да, дойдоха, драги. Аз ще ти пиша малко повече за тях и зная, че това писмо ще ти направи по-хубав един ден.

Тая сутрин излязох рано. Слънцето току-що изгряваше. Небето над Борисовата градина блестеше. Върховете на тополите по булевард „Фердинанд“ бяха розови. На някои от тях бяха кацнали по няколко от първите наши гости и свиреха. Макар че бе доста хладно, те трепкаха с крила, къпеха се в първите лъчи и свиреха не много свободно, не много силно, но живо.

Там по пътя минаваше един бедняк, стар, увит в дрипи. Той се подпираше с тояжка и водеше за връв едно мършаво бяло кученце.

Той чу скорците, спря се и вдигна глава към тях. В погледа му светна нещо топло, добро, празнично. Какво казаха на неговото загрижено сърце, откъснато от всички човешки празници, тия предвестници на пролетта, тия приятели на младостта, тия вдъхновители на първи любовни срещи в околностите на града?

Навярно те събуждаха нещо в неговите спомени. Родното място, полето! Някое изворче, съществувало някога, с висока топола край него. Или той видя частици от своето детинство, станало му вече чуждо, не негово. Или душата на тоя съборен от живота човек трепна за мир, измамена от ония светли, чисти надежди, които така безпричинно ни вълнуват.

Тоя бедняк стоя дълго, гледа скорците и от време на време казваше нещо на малкото си кученце, което се дърпаше да си върви.

Да, скорците дойдоха. Няма лъжа, пролетта настъпва. Полето в околностите на града блести чисто, хубаво и свежо. По него ясно се

чертаят малки пътечки и по тях често се виждат да вървят бавно прилепените силуети на млади двойки.

Скорците дойдоха. Така беше лани, по-лани, така е било всякога.

Но техните къси подсвирквания са толкова млади и живи! Розовите върхове на тополите са толкова нови и хубави, леките мъгливи изпарения пред начинаещия ден са тъй чисти, щото ми се струва, че тая предпролетна картина виждам за пръв път.

СТАРИЯТ ГРАД

Къде е мечтаният край на щастието, земята на поезията, дето искаме да избягаме, да се очистим от прозата на празните часове, от делничността на всеки ден, от гнета на времето, тъй безплодно прекарано? Къде е страната на белите рози, дето искаш да отлетиш с твоята мила? Страната на тия чудни бели рози, които погледа и усмивката на твоята близка могат да багрят в синьо, червено, алено — във всички цветове на възвишените чувства?

Вечно мислим за тоя край и често го търсим. Той никога не е тук, той никога не е близко... Далече, далече е той. Може би не е и на земята... Може би той се намира на някоя далечна планета, чийто блясък всяка нощ гори в небесните пространства над нас.

А може би той е там, в тоя малък странен град, чието литографно изображение в стара, бронзово боядисана рамка от години виси на стената в стаята ми.

Лутайки се да търся щастливата страна, аз често пътувам из тоя старинен град, на който името не знам. Там наблизо плиска старо море, със зеленясиали скалисти брегове, на които аз почивам, любувайки се на единствената самотна чайка, която тъжно се люлее на вълните...

Зеленясалите води на широк канал стоят неподвижни. В техните помътени води не се отражава нищо освен сивото намръщено небе, далечните хоризонти на което гледат с някакво вкаменено учудване.

Пред къщите на канала стоят завързани стари, боядисани в кирпична боя лодки. Те са неподвижни и никого не чакат. Защото в тоя странен град изглежда, че няма хора. Отчаяни от чакане, отегчените лодкари са избягали кой знае де. Само голяма широкопола шапка се сивее забравена в една мъничка гондола.

Странно гледат старите изкривени къщи, над които се вдигат две сиви кули без стража и без блясък на оръжие в техните мъртви бойници.

По тесните улици и по широките стълби се не мярка никакъв човек. От прозорците не наднича нито едно женско лице. Пред

желязна заключена врата стои подхвърлен букет от свежи цветя. Кога ще излезе прекрасната девойка да го вземе?

Приятно е да се разхождаш из тоя мълчалив, безлюден град. Солената вода на морето е помътила и угасила в една пухкава сивота всички надписи, всички бои. По стените личат мъдри писмена за назидание на гражданите и за изобличение на пороците. Старите храмове са отворени и под сводовете им сякаш още се носи позатихналото ехо от молитвени напеви. Мраморните стълби пред вратите са изтрити от стъпките на богомолци.

По тротоарите под малките балкони се виждат изтъркани от стъпки плохи и във вдълбнатините им лъщят локвички дъждовна вода.

По тия плохи са стояли в тъмни нощи влюбените младежи и с китара подръка са пели старите, чистите и вдъхновени любовни серенади.

На един прозорец виждам останал копринен конец, който е спускал долу нежна парфюмирана записка, пълна със страст и опасност.

Там, на малката тераса край морето, пред мистериозната врата на някаква странноприемница стои широк, нисък, от тежко дърво стол, с грамадна облегалка. На тоя стол може би е почивал небрежно облегнат великият търсач на елегантни приключения — Дон Жуан — и се е наслаждавал от победите си... На малката масичка до стола стои голям куршумен съд с извита дръжка. В тоя съд е пръскало искри червеното вино, което е подкрепяло в напреднала възраст осъдения на щастие мъж.

Там, на широкия мегдан, постлан с обли камъни, блещи подкова. Тя е паднала от коня на някой рицар, минал тук, покрит до земята в тежка желязна ризница, носейки до сърцето си алената роза на любовта и в ръката си широк, с кръстовидна дръжка меч на правдата.

От оня прозорец там му се е усмихвала добродетелната жена на стар някой граф.

За тая невинна усмивка ревнивият мъж е построил черна и страшна кула, дето младата жена с нечупи мъки е изкупвала несторения си грях.

На ъгъла на онай тясна уличка е живял мрачен поет, чиито любовни сонети са карали русата като херувим внучка на рицаря —

защитник на невинността — да се забравя от гордост пред хората и от смях сама пред себе си.

В тъмна наметка той всяка вечер е минавал край дома на своята обожателка, спирал е в близката кръчма, безумно се е напивал и с острите на шпагата си е писал името ѝ върху тъмните окадени стени.

Името на тоя поет е забравено и той няма да има никога паметник, защото беше посветил своето божествено вдъхновение не на тълпата, а на възвишения идеал на женската красота.

В оная там тъмна неприветлива каменна къща, с малки прозорци, натегнала върху земята, като че потъва, се е борил с тъмните сили, с духовете и с тайните на неизвестността велик учен и алхимик, чиито изнамирвания са дали тласък на умовете и чието име е останало неизвестно.

Търсейки химическата формула на любовта, той мрачен човек събираще сълзите на възлюблената си, анализираше ги подробно и намираще в щастливите — горчивина, и в горките — сладина.

Той търсеше лекарство, което да може да освободи човека от предразсъдъците и от понятията за добро и зло, но в това си усърдие откри същността на завистта, която намери за неизцерима.

Всичкото негово желание беше да направи добрина на човечеството, което за него се състоеше от жителите на града. И за да изкорени злото и пороците, които загрозяваха живота, той избрети силна отрова, пусна я в големия градски водопровод и в една нощ изтрови всички.

Това е сивият, безлюдният, тихият град, чието литографно изображение от години виси в стара рамка на стената в стаята ми.

СЪДБА

Какъв е точния смисъл на тая дума? Защо хората я произнасят тъй силно, тъй кресливо всяко, когато им падне на уста? Защо всички тъй многозначително я подчертават?

Коя е тя?

Не знам. Никой не знае.

А колко капризна е тя! Как мами, как подиграва!

Изпълни сърцето ти с вяра и надежда, пусне пред очите ти очарователния призрак на щастието и като върже предателски краката ти с вървите на деветдесет и девет невъзможности, казва ти насырчително:

— Дръж!

Ти с обезумяла жажда се спушаш и протягаш ръце към съблазнителния призрак, но когато да го уловиш, препъваш се и... хоп — с главата надолу.

Почват се главоломни падания, ставания и тичания подир изкусителния призрак.

А съдбата стои отстрана, гледа и се смее.

ХРИЗАНТЕМИ

Улиците на града са пълни с утринна есенна мъгла — лека като дим. Контурите на зданията, хората, колите и автомобилите, които бързо се явяват и изчезват, са съвсем заличени. Надалече като в изпотено огледало виждам да се движи някаква мътна купчина от бои. Тя полека-полека приближава. Стар, немощен, дрипав носач, облечен в сиво леко палтенце, носи грамаден вързоп от хризанtemи — бели, жълти, алени, кървавочервени, тъмни. Той ги е прегърнал с усилие и тия меки, нежни, хубави, весели и живи цветя покриват цялата посивяла глава на стареца. Зад тях наднича замислено бледо лице, нафунало от студ.

След тоя стариц върви дама, потънала в траур. Черният воал я покрива цялата и не може да се види стара ли е, млада ли е, грозна ли е, хубава ли е.

Тук улицата е безлюдна и те вървят по средата. Носачът напред и дамата няколко крачки след него. Мъглата силно убива материалните форми на носача, но черната фигура на жената рязко изпъква.

Пъстрите бухнали цветове на хризантемите весело се люлеят от тромото движение на стареца и играят над главата му. Едни се навеждат силно, други се изправят, трепкат, подскачат, обръщат се всичком към жената в траур и пак поглеждат по пътя напред.

О, нежни, хубави хризанtemи, прекрасни рожби на зрялата есен, вас ви занасят на гробищата. Вие ще изгниете върху прясната пръст на някой гроб. Вие, толкова хубави за любовен подарък: не цъфтите пролети, когато цъфти любовта.

Вашата майка, есента, ви ражда, когато на земята има толкова скръб.

ЧУЧУЛИГА

В полето, по пътищата и по нивята имаше много хора и всички говореха за своето нещастие, и всички бяха недоволни един от друг.

Дочу ги една малка чучулига и стана и мъчно.

Такъв необятен простор, такива гори, поля и морета е видяла чучулигата — и навсякъде хора, и все те нещастни.

Една сутрин чучулигата се вдигна и с песен се понесе към небето.

Щастлива чучулига.

Тя искаше да отиде при бога, да му попее и да му поискане щастие за хората. Тя беше готова да даде цялата своя волност. Нека бог даде една частица от своето спокойствие и за хората. За тях това ще бъде даже много.

Тая малка чучулига, забравена в своята велика мисъл да донесе щастие на человека, не усещаше умора, а все летеше и пееше.

Пееше от всичкото си сърце, изливаше всичката си топла душа.

И колкото по-високо се издигаше тя, толкоз по-високо ставаше небето.

Но чучулига се не отчая.

По-високо се издигаше тя и по-забравено пееше.

И пукна се песнопойното сърчице на добрата чучулига. Отпуснаха се пъргавите и крилца. Струйка кръв обагри човчицата и.

Тя падна мъртва сред полето.

И никой не чу песента ѝ. Ни щастливия бог на небето, ни измъчените хора на земята.

ШИПКА

Вън от града, до една висока дъсчена ограда на някакъв чифлик, имаше стара голяма шипка с преплетени стволи, отрупани от цвят. В коренището ѝ всяко се приличаше голям зелен гущер, стар колкото нея. Дъсчената ограда зад шипката бе нашарена от драскотини и писмена.

Някой беше писал с червен молив:

„О шипко, познавам една жена, която, ако те помилва само веднаж, всичките бодли ще ти опадат!“

Друг отдолу беше прибавил:

„Навярно тая жена никога не те е милвала, приятелю.“

Друг беше написал:

„Аз пък зная една жена, която, ако те помилва, о, шипко, ще се покриеш с още толкова бодли.“

Под това някой бе написал:

„Щастлив си, защото си я познал.“

Оттук веднаж минаха двама влюбени. Момата се спря пред шипката и извика:

— Колко е нацъфтяла!

Тя се спусна да къса малките розови цветенца и извикваше при всяко допиране до тях. Зеленият гущер я гледаше учудено от скривалището си при корена, а момъкът, като прочете написаното на оградата, добави:

— Любовта е шипка, чийто бодли падат и растат всяка минута.

Източник: [Словото](#)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.